

“ARŞİVLER VE ARŞİVCİLİK” ÜZERİNE İKİ ÖNEMLİ ESER

Arşivler milletlerin, toplulukların ve kişilerin, kendilerinden sonra da canlı kalabilen hafızalarıdır. Bir dönemin olaylarını, işlemlerini şaşmaz bir doğrulukla yansıtır. Arşiv belgelerinin sakladığı bilgilerin, günün birinde tarihin akışını, kişilerin yaşayış yönünü değiştirmesi mümkündür. Bu yüzden arşivlerden tarih araştırması yapanlar yanında, çeşitli haklarını arayan kişiler de yararlanırlar.

İbret almasını bilen milletler, arşivlerin aynasında kendi geleceklerini görebilirler ve böylece “tarihin tekrerrür etmesi”ni önleyebilirler. Bundan dolayı, ünlü bir arşivci, kendilerini “biz geçmişin bekçileri, geleceğin kurucularıyız” diyerek nitelemiştir.

Arşivler ve arşivcilik, üzerlerinde önemle durulması, değerince ele alınması gereken alanlardır. Çağımız devletlerinin çoğu bunlara gereken önem ve değeri vermişler, çok iyi çalışan arşivler kurmuşlar ve arşivciliği itibarlı mesleklerden biri durumuna getirmişlerdir. Türkiyemiz çok zengin ve değerli arşiv kaynaklarına sahip olduğu halde, arşivler ve arşivcilik konularına gereken önemi verdiğimiz söylenemez. Arşiv belgelerimiz yıllar boyu elverişsiz yerlerde harabiyete terk edildiği gibi, bunları işleyip yararlanmaya sunacak arşivcilerin yetiştirilmesi de ihmal edilmiştir.

Arşivlerimizin ıslahı konusunda son yıllarda bazı çalışmalar yapılmaktadır. Ankara’da inşa edilmekte olan Devlet Arşivi Sitesi, bir üniversitemizde başlatılan arşivcilik dersi bu konuda atılan ilk önemli adımlardır. Ayrıca, kendini bu alana adanmış bir kaç genç ve idealist araştırmacının çabaları ile, arşiv ve arşivcilik “günün konusu” haline gelebilme şansını kazanmıştır.

Arşivler ve arşivcilik konusu üzerine çalışanlardan biri, 1976’dan beri Başbakanlık Cumhuriyet Dönemi Arşivi Dairesi’nin başkanı olarak Türkiye Cumhuriyeti Arşivini kurmakta olan İsmet Binark’tır. Yüksek öğrenimini Arşivciliğe yakın ve onunla sıkı ilişkisi olan “kütüphanecilik” alanında yapan, bu arada 1971-1972 yıllarında İngiliz Devlet Arşivi’nde ve Fin Devlet Arşivi’nde çalışan ve incelemelerde bulunan Binark, bu işin başına Millî Kütüphane’deki uzunca ve yararlı bir tecrübe döneminden sonra geçmiştir. Araştırmacı karakteri ve çalışkanlığı ile birleşen bu tecrübeleri, kendisinin kısa bir süre içinde yeni işine intibak etmesini ve giriştiği büyük projeyi, titizlikle seçtiği değerli çalışma arkadaşları ile birlikte gerçekleştirmesini sağlamıştır. Binark, Cumhuriyet Dönemi Arşivini sağlam temeller üzerine oturtmakla kalmamış, konuya ilişkin araştırmalarını iki değerli eserle de taçlandırmıştır.

1976 yılında yüklendiği resmî görev, yeni geçtiği alanda İsmet Binark’ın arşiv çalışmalarını sağlam temeller üzerine oturtabilmesi için, o güne kadar bu konuda yapılmış yerli - yabancı literatürü bejirlemesini ve incelemesini ge-

rektiriyordu. Konu üzerinde yazılmış Türkçe bir derli-toplu kaynak bulunmadığı gibi, konuya ilişkin bibliyografik bir çalışma da yoktu. Bu durum, bibliyografya alanında tecrübeli bulunan İsmet Binark'ı arşiv ve arşivcilik alanındaki yerli ve 1977 yılında bir süre tekrar İngiliz Devlet Arşivi'nde arşivcilik konusundaki inceleme ve çalışmaları sırasında yabancı literatürü belirlemeğe ve bularak incelemeğe yöneltti. Konuya ilişkin bibliyografik araştırmaları, **Arşiv ve Arşivcilik Bibliyografyası; Türkçe ve yabancı dillerde yayınlanmış kaynaklar** (Ankara, 1979. LXXIX, 285 s.) adlı eserin hazırlanıp yayınlanmasını sağladı. Kitap, risale, makale, rapor, vb. olarak 2909 kaynağa yer veren bu önemli eser, yalnız bizim değil, hattâ bizden de çok yabancı araştırmacıların başvurup yararlanacağı değerli bir kaynak niteliğinde idi. Ayrıca, bu çalışma, arşivler ve arşivcilik alanındaki Türkçe kaynakların ne denli az ve cılız olduğunu da gösteriyordu.

İncelediği eserlerin oluşturduğu birikim, Binark'ın arşiv çalışmalarına başlarken eksikliğini duyduğu bir eserin doğmasına da yardımcı oldu: **Arşiv ve Arşivcilik Bilgileri** (Ankara, 1980. XXIV, 245 s.). Alanında çok önemli bir boşluğu dolduracağını rahatlıkla söyleyebileceğimiz bu kitap, sanırım, arşiv ve arşivcilik konusunu bütün yönleri ile işlemek ve bunlara ilişkin doyurucu bilgiler vermek işini başaran ilk eserdir, dilimizde. Konu ile ilgilenenler, bu eserde aradıklarına karşılık bulabileceklerdir. Bu bakımdan, yayını bir el kitabı olarak nitelendirmek yanlış olmayacaktır.

İsmet Binark'ın bu ikinci eserinde konular şu bölümlerde ele alınmıştır: I. Arşiv ve arşivcilik konusunda ilk bilgiler; II. Arşivin tarihçesi, ülkemizdeki arşiv çalışmaları, arşivlerimizin önem ve değeri; III. Arşiv terminolojisi; IV. Temel arşivcilik bilgileri; V. Arşivlerde mikrofilm kullanılması; VI. Fotograf, film, plak ve bant arşivleri; VII. Arşivlerde kullanılan malzemeler; VIII. Arşiv binaları, mimari özellikleri ve Devlet Arşiv Sitesi; IX. Arşiv belgelerini tahrip eden mikroorganizma ve böceklerle karşı korunma metodları; X. Arşiv belgelerinin restorasyonu ve kullanılan metodlar; XI. Mekanografi, bilgi işlem sistem ve teknikleri, mekanografi ve arşiv münasebetleri; XII. Çeşitli ülkelerde arşivci yetiştirilmesi konusunda yapılmış çalışmalar ve ülkemizdeki durum; XIII. Arşivlerimiz ile ilgili mevzuat ve diğer çalışmalar; XIV. Arşiv meselelerimiz ve çözüm yolları. Her biri zengin bir bibliyografya ile desteklenen bu bölümlerde görülebilecek ufak tefek eksiklikler, eserin değerini azaltmayacaktır. Binark'ın arşiv terimlerinin Türkçeleştirilmesindeki çabaları da takdire değer.

Aslında, **Arşiv ve Arşivcilik Bibliyografyası** ile **Arşiv ve Arşivcilik Bilgileri** adı ile yayınlanmış eserleri iki ayrı eser değil, bir eserin iki ayrı cildi saymak daha doğru olacaktır. Çünkü bunlar birbirini tamamlayan, biri ötekini hazırlanmasını hazırlayan, hatta zorlayan çalışmalardır. İkincisinin hazırlanması düşünülmeseyse birincisi ortaya çıkmaz, birinciye ilişkin çalışmalar olmasa ikincisi gerçekleşmezdi.

Arşivcilik derslerinin de önemli birer kaynağı olacağı muhakkak bulunan bu eserlerinden dolayı İsmet Binark'ı kutlamak bir borçtur.

Dr. Necmeddin SEFERCİOĞLU